

מורד אגן הגעתון - מקטע העיר נהריה

נחל הגעתון, שממוקם בצפון הגליל המערבי, מנקז אגן היקוות של כ-44 קמ"ר, ואורך אפיקו הראשי 19 ק"מ. ראשית האגן בנחל אשרת שבכרס תפן, וערוץ הגעתון שבין היישובים מעלות-תרשיחא ומעונה, אשר מנוקזים לים בתחום העיר נהריה. נחל הגעתון מנקז מספר נחלים, ביניהם נחל אשרת ונחל יחיעם.

בעבר נקרא הנחל ואדי אלעיון (נחל המעינות), והוא היה אחד מנחלי החוף בעלי הספיקות הגבוהות ביותר. היסטורית הנחל שימש להשקיית שדות ולהפעלת טחנות קמח, אשר שרידיהן עדיין נמצאים בשטח. בתקופה הרומית, חלק ממימיו הוזרמו באקוודוקט לעיר עכו. מאפיין ארכיאולוגי ייחודי לאגן הגעתון הן בריכות הרמה, שהן ייחודיות לארץ ישראל ורובן נמצאות באגן הגעתון.

עם הקמת המדינה וצמיחת יישובי הגליל המערבי, חברת מקורות החלה לשאוב את מי הנחל. כיום, כל מי הנחל שאובים, כתוצאה מכך, אפיק הנחל האיתן הפך ליבש. יבוש זה הביא לפגיעה אקולוגית משמעותית בבתי הגידול הלחים שהיו תלויים בנחל.

ניתן לחלק את אגן נחל הגעתון לשלושה מקטעים: מתלול הגעתון - חלקו העליון של האגן והעירוני ברובו, גבעות נחל הגעתון - חלקו המרכזי והחקלאי ברובו, ומישור הגליל המערבי - מורד האגן, אזור מישורי הנמצא ברובו בתחומי העיר נהריה. מקטע מישור הגליל המערבי הוא המקטע הרגיש ביותר להצפות. בתחום זה הנחל חוצה את הרחוב הראשי של העיר נהריה, שדרות הגעתון, בתעלה שחלקה תת קרקעית ורובה פתוחה.

הנחל והעיר

היחסים בין הנחל לעיר דואלים מראשיתם: מחד, הפיתוח העירוני והכלכלי של העיר התבסס על הנחל כבר מהקמת העיר. מאידך, הסכנה הטמונה באופי הזרימה בו גבתה מחירים כבר מהתחלת הפיתוח לאורכו.

שדרות הגעתון - השדרה הראשית והמוכרת ביותר של נהריה - פותחה בשנת 1934. השדרה משמשת עד היום כמרכז העסקים העירוני, ונמצאים בה בתי קפה, חנויות, מוסדות פיננסיים, מלונות, מבנה העירייה, תחנת הרכבת ועוד. בשנת 1937

גודר הנחל, שהיה אז איתן וניטעו עצי אקליפטוס בשני צדיו, בניסיון למתן את עלית פני המים וההצפות בסביבתו. בחורף 1944, שטפון שנגרם כתוצאה מעלית מפלס מי הנחל פגע קשות בענפי החקלאות והמסחר השונים, וגבה את חייהם של שלושה בני אדם.

העיר נהריה המשיכה לסבול לאורך השנים מאירועי הצפה חוזרים ונשנים. בעבר רוב מקרי ההצפות אירעו בצידה המערבי של העיר, אך בשנים האחרונות נוסף מוקד הצפה בתוואי הנחל בכניסה המזרחית לעיר בשכונות נהריה הירוקה ושפרינצק. אירוע חריג בהיקפו ובמחירו אירע בינואר 2020. נחל הגעתון הציף רחובות רבים בעיר ותושב העיר נהרג בעת שניסע לסייע בחילוץ תושבים. סך הפגיעה ברכוש באותו אירוע נאמדה בכ-200-300 מיליון שקלים.

כיום, תשתית הניקוז של העיר כוללת שלושה נקזים עיקריים, שנחל הגעתון הוא המרכזי שבהם. לאורך השנים בוצעו עבודות בנייה שונות בתוואי הנחל: מזרקה, גשרונים, צנרות תשתיות, זיפות חניון ועוד. עבודות אלו פוגעות ביכולת הניקוז של הנחל, ומגבירות את הסיכון להצפות בנהריה.

תכנית הגנה לנהריה

בשנת 2010 יזמה רשות ניקוז גליל מערבי תוכנית כוללת למניעת שיטפונות והצפות בנהריה שמקורן בעליית המפלס של נחל הגעתון. התוכנית כללה בין היתר הקמת שלושה מאגרי ויסות במעלה: מחצבת יחיעם לאגירת מיליון קוב מים; מערכת השהיית נגר בנפח חצי מיליון קוב מים בנחל אשרת; ומאגר לאגירת מי שיטפונות בנפח מיליון קוב מים בשטחי קיבוץ כברי. נכון להיום, מאגר יחיעם אושר, ובוצע בו סכר זמני, עד לחתימת שר וביצוע התכנון הסופי; מאגר אושרת בשלבי תכנון מתקדמים; ומאגר עברון נמצא בשלב תכנון ראשוני.